

Posudek diplomové práce Bc. Terezy Jeřichové *Jazykové klišé v současném televizním zpravodajství*

Diplomová práce je zaměřena na analýzu jazyka současného televizního zpravodajství, a to na repertoár jazykových klišé v něm užívaných. Diplomantka se pustila do nelehkého úkolu již volbou tématu – samotné pojetí klišé není neproblematické a dosud v odborné literatuře jednoznačné. To se poctivě snažila zmapovat a komentovat v úvodní části práce, shrnující důležitá vymezení klišé v odborné literatuře lexikologické, stylistické a obecnělingvistické, v lexikografii a v mediálních studiích. V úvodní části práce také přiblížila zpravodajství a jeho jazykovou praxi. Klišé z této oblasti dále vyhledávala s využitím mediálního archivu Newton Media a ověřovala jejich výskyt v Českém národním korpusu SYN2015. Jádro práce tak představuje právě analýza jazykových klišé ve vybraných zpravodajských pořadech (hlavní zpravodajské relace České televize, TV Nova a TV Prima odvysílané v průběhu zvoleného kalendářního měsíce a tematicky věnované především oblasti politického zpravodajství); analyzovaný materiál představuje 1848 textů.

Diplomová práce má promyšlenou kompoziční výstavbu, její obsah je rozvržen logicky v navazujících a hierarchicky utříděných kapitolách. Text obsahuje všechny náležité části odborné práce, je psán srozumitelně, výstižně a vesměs jednoznačně. Lepší recepci textu by prospělo důsledné odlišování metajazyka (příklady klišé psát *kurzivou*, příp. vyčlenit do samostatných odstavců). Jak jsem již naznačila, pojetí a interpretace jazykových klišé – typu i jednotlivých exemplářů – je v odborné literatuře i v textu této práce diskutabilní, oceňuji však snahu diplomantky vybrat si vlastní pojetí, s podporou odborných zdrojů se zamýšlet nad možnostmi pohledů, zvažovat a zdůvodňovat vlastní názory a hodnocení. Viz např. to, že zahrнула srovnání klišé a příbuzných pojmů fráze, floskule, stereotyp. Hodnotím také to, že při zpracování postupovala velmi samostatně a že na základě předvýzkumu vhodně modifikovala původní zadání (tj. analyzovat texty zpráv jako celky, včetně promluv nemediálních pracovníků). Úspěšně dále aplikovala a modifikovala metodu pro identifikaci metaforicky užitých slov (MIT).

K práci mám drobné připomínky, uvádím je tematicky v přehledu:

1. Obsahová (ne)přesnost vyjádření

s. 10: Podle čeho jsou řazeny uvedené slovníky (kritérium stanovení pořadí), chybí odkaz na zdroj výkladu francouzského slova *cliché*

s. 35: „Příklady klišé z konstrukčního hlediska“

– Poněkud zavádějící elipsa pro uvedení pojetí z hlediska konstrukční gramatiky.

s. 35: „Na základě těchto příkladů vyvstává otázka, zda lze kategorii klišé nějakým způsobem vnitřně rozčlenit.“

– Existuje (existují) kategorie klišé – která (které)? A o jaké vnitřní členění jde?

s. 39: „vysokou frekvenci můžeme předpokládat u tautologie jako konstrukce nikoli jako konkrétní lexikálně obsazené jednotky.“

– Lze frekvenci nejen předpokládat, ale hlavně doložit u typu (nikoli exempláře)?

s. 40: „hledisko významové vyprázdňenosti konkrétního slova či slovního spojení je do určité míry otázkou subjektivního zhodnocení a je také výrazně závislé na kontextu, v němž se vyskytuje.“

– Je na kontextu závislé hledisko, nebo význam slova (slovního spojení)?

s. 43: „Předběžná identifikace lexikálních jednotek, u nichž by se mohlo jednat o významové vyprázdňení“

– Zajímalo by mě konkrétněji, jakým způsobem byla prováděna tato předběžná identifikace.

s. 49: „Prosté sloveso hrozit“

– Co zde přesně znamená kvantifikátor *prostý*?

s. 52: „V korpusu SYN2015 má lemma takzvaný 7 193 výskytů,“

– Bylo v nich (alespoň výběrově) ověřeno, že jde o klišé?

s. 54: „vládní kroky, kroky ministra, ..“

– Jsou tato spojení opravdu nicneřikající? Domnívám se, že slova *vládní*, *ministr* signalizují původce činnosti, činů.

s. 56: „Substantivum kauza je často součástí titulu zprávy,“

– Jak často? V kolika titulech se objevilo substantivum *kauza*?

s. 57: „U lemmatu kauza zjistíme v korpusu SYN 3 776 výskytů. Kolokace nám v tomto případě mnoho nového neprozradí.“

– Co to přesněji znamená – co nového by měly kolokace prozradit?

s. 57: „aktuálně a teď znamenají totéž“

– Jde tedy o (úplná) synonyma? Srov. výklady významů např. v SSČ: *aktuální*: v dané době naléhavý, časový: aktuální politický problém, článek; *teď*: poukazuje na okamžik, dobu dané promluvy, nyní.

s. 57: „Slovo kauza jsme zde již jako klišé uváděli, v samotném významu tohoto slova je aktuálnost obsažena,“

– Srov. výklad hesla *kauza* ve slovnících – např. ASCS neuvádí (v žádném z významů) rys aktuálnosti.

s. 58: „V případě adjektiva aktuální jsme hledali tento konkrétní tvar, protože vyhledání lemmatu by zahrnovalo i tvary, které jsme ve zpravodajství nevyhledávali a nerozebírali je (jako např. neaktuálnější, neaktuální). Podobně jsme postupovali i v případě adverbia aktuálně.“

– Pozor na terminologii a pojmy: lexém, slovní (morfologický) tvar (a zde tedy stupňování).

s. 60: „V SSJČ je adverbium prakticky odvozeno od adjektiva praktický,“

– Slova se neodvozují ve slovnících.

s. 63: „V našem vzorku se typicky jednalo o zprávy týkající se voleb a zprávy o počasí.“

– Proč zařazeny příklady ze zprávy o počasí? Viz vymezení materiálu na oblast politického zpravodajství a vyřazení zpráv o počasí – s. 46.

s. 65: „Spojení podle odborníků je v korpusu SYN2015 zastoupeno 585 výskytů, podle expertů 201 výskytů. Kolokace v tomto případě dle našeho názoru nemají významný smysl“

– Přesněji: o které kolokace jde a proč nemají smysl?

s. 65: spojení, obrat není jasné

– Formálně (syntakticky) je verbonominální predikát, nikoli obrat.

2. Nedostatky ve větné stavbě, gramatické a předložkové vazby apod.

s. 50: „výskyty slovesa hrozit ve významu někomu“

s. 77: „možnosti shody na ohodnocení jazykového prostředku jako klišé.“

dvě předložky vedle sebe:

s. 15: „považujeme za pro naši práci potenciálně přínosné“

s. 50: „odstup od po tomto adjektivu“

s. 52: „Jedná se o ve zpravodajství frekventovaný výraz“

s. 54: „jde o v publicistice frekventovaný obrat,“

s. 57: „se jedná o pro tuto oblast typický výraz.“

s. 63: „Považujeme toto adjektivum za ve zpravodajství nadužívané“

s. 37: „Výše uvedené jednotky, které jsme na základě konstrukční analýzy jako plně či částečně schematické jsou označovány jako tautologie.“

s. 50: „jsou nejvýznamnější kolokačními kandidáty“

s. 50: „SSJČ uvádí následovný význam slova takzvaný“

s. 72: „Domníváme se, že je to může být způsobeno tím“

3. Pravopis, interpunkce

s. 16: „Nícméně o tom, zda klišé budí či nebudí v textu pozornost, lze polemizovat.“

s. 35: „užívání jazykových figur jako je metafora či metonymie“

s. 38: „Avšak jak píše i Bílková význam tautologického sdělení je triviální,“

s. 40: „Při výběru metody k analýze klišé v televizním zpravodajství, jsme vycházeli z výše popsáných vlastností klišé, která vyžadují,“

s. 41: „zda jsou v daném kontextu užity v metaforickém či základním významu.“

s. 53: „objevuje i v jiných oblastech než je oblast politiky,“

s. 59: „Krise je typicky spojována s různými přívlastky a vznikají tak ustálená slovní spojení“

s. 65: (otázky) „které by mohli diváka dále zajímat,“

s. 67: „které jsme v televizním zpravodajství zaznamenaly,“

Závěr: Práce Bc. Terezy Jeřichové splňuje nároky kladené na diplomovou práci. Doporučuji ji proto k obhajobě a navrhuji klasifikovat ji stupněm *velmi dobře*.

doc. PhDr. Ivana Bozděchová, CSc.
vedoucí diplomové práce

Praha 26. 8. 2018